

Prof. dr hab. Jędrzej Chumiński
Katedra Filozofii i Historii Gospodarczej
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego doktora Andrzeja Pieczewskiego w związku z postępowaniem habilitacyjnym

Wstęp

Podstawą do oceny były następujące prace i dokumenty przesłane przez Przewodniczącego Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie ekonomia i finanse dra hab. Rafała Materę, prof. UL:

1. Autoreferat;
2. Wykaz osiągnięć naukowych;
3. Egzemplarz monografii *Samodzierzawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2019, ss. 295.
4. Odbitki w wersji elektronicznej 10 artykułów;
5. Oświadczenia współautorów i współredaktorów o merytorycznym wkładzie w powstanie utworów;
6. Dyplom uzyskania stopnia doktora nauk ekonomicznych.

1. Informacja o Habilitancie

Dr Andrzej Pieczewski jest w środowisku badaczy zajmujących się dziejami gospodarczymi Polski i Europy XIX i XX w. znany i ceniony. Jego pozycja wynika przede wszystkim z wartościowych i oryginalnych publikacji naukowych, ale również zaangażowania w organizację życia naukowego oraz aktywną pracę w stowarzyszeniach naukowych skupiających m.in. środowisko historyków gospodarczych. Andrzej Pieczewski jest absolwentem Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego, gdzie ukończył studia na kierunku Zarządzania i Marketingu (rocznik 1995). Następnie kontynuował studia na Wydziale Zarządzania i Informatyki ówczesnej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny) na studiach

doktoranckich. W grudniu 2005 r. uzyskał stopień doktora nauk ekonomicznych na Wydziale Gospodarki Narodowej tejże uczelni, broniąc prace przygotowaną pod kierunkiem Bogumiła Bernasia „Wkład Józefa Hieronima Retingera w tworzenie podstaw europejskiej integracji gospodarczej”.

W październiku 2007 r. podjął prace w Katedrze Historii Myśli Ekonomicznej i Historii Gospodarczej Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego. Trafił w ten sposób pod „skrzydła” ówczesnego kierownika Katedry, jednego z najwybitniejszych polskich historyków gospodarczych prof. Janusza Skodlarskiego. Dzisiaj łódzka Katedra Historii Myśli Ekonomicznej i Historii Gospodarczej, której dr Pieczewski jest pracownikiem należy do czołowych w Polsce ośrodków badań nad historią gospodarczą Polski i historią stosunków międzynarodowych.

Trzeba podkreślić, że dokumentacja przygotowana przez dra Pieczewskiego na potrzeby postępowania habilitacyjnego ma charakter wzorcowy.

2. Działalność publikacyjna Habilitanta

Dr Andrzej Pieczewski opublikował w trakcie swojej kariery naukowej w sumie 35 publikacji naukowych, w tym po doktoracie 31. Na tą liczbę składają się

- 2 autorskie monografie;
- 1 współautorstwo monografii (udział Habilitanta 20%);
- 15 rozdziałów w monografiach, w tym 13 napisanych samodzielnie, 2 we współautorstwie (udział 50%);
- 13 artykułów w czasopismach, w tym 8 przygotowanych samodzielnie, 5 we współautorstwie (udział Habilitanta we wszystkich przypadkach wynosił 50%).

Dorobek publikacyjny Habilitanta uzupełnia współredakcja 4 monografii oraz publikowane recenzje na łamach m.in. „Gospodarki Narodowej”, „Studiach Prawno-Ekonomicznych”, „Studiach Europejskich”, „Studiach Politycznych”.

Ocena dorobku publikacyjnego jest w pełni pozytywna. 31 publikacji po uzyskaniu stopnia doktora, w tym większość przygotowana samodzielnie, świadczy o znacznej aktywności badawczej Habilitanta. Przy czym istotniejsza niż liczba publikacji jest kwestia gdzie dr Pieczewski publikował. Trzeba zatem podkreślić, że periodyki, w których ukazywały się Jego artykuły w większości należą do renomowanych czasopism krajowych i zagranicznych, wysoko cenionych w środowisku naukowym, by wymienić tylko „Roczniki Dziejów Społeczno-Gospodarczych”, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, „Studia Polityczne”, „The Polish Review”, „European Review of History—Revue européenne d'histoire” itd.

Również artykuły publikowane w pracach zbiorowych ukazywały się w ważnych monografiach, będących pokłosiem konferencji naukowych, istotnych dla środowiska historyków gospodarczych. By wymienić tylko wielotomowe wydawnictwo będące konsekwencją „Wrocławskich Spotkań z Historią Gospodarczą”. Z zestawienia przygotowanego przez Habilitanta wynika, że suma punktów za publikacje według wykazu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2019 r. wynosi 894,16.

2. Opinia o osiągnięciu naukowym stanowiącym podstawę postępowania habilitacyjnego (o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r.)

Niewątpliwie najważniejszym osiągnięciem publikacyjnym dra Pieczewskiego po uzyskaniu stopnia doktora jest monografia *Samodzierżawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha*, (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2019, ss. 295). Recenzentką wydawniczą tej pracy była znakomita badaczka i znawczyni tej problematyki prof. Cecylia Leszczyńska. Moja ocena tej monografii jest bardzo wysoka. Dzielę tą opinię z gronem znakomych historyków gospodarczych i społecznych, którzy stanowią kapitułę prestiżowej nagrody im Franciszka Bujaka przyznawanej przez Polskie Towarzystwo Historii Gospodarczej. Książka Pieczewskiego została uznana w 2020 r. za najlepszą książkę z zakresu historii gospodarczej i społecznej.

Opiniowana praca dobrze odzwierciedla zainteresowania badawcze Habilitanta. Interesują go bowiem głównie wybitne, choć nieco zapoznane, postacie życia politycznego i gospodarczego. W pracy doktorskiej, która ukazała się w formie książkowej *Działalność Józefa Hieronima Retingera na rzecz integracji europejskiej*, (Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2008) zajął się jedną z najbardziej tajemniczych, a zarazem wpływowych postaci XX w. Józef Retinger uważany jest bowiem za jednego z inicjatorów procesów integracyjnych w Europie, ale również współorganizatora budzącej obecnie pewne kontrowersje Grupy Bilderberga. To co charakteryzuje podejście dra Pieczewskiego to traktowanie postaci historycznych jako pretekstu do analizowania szerszych zjawisk politycznych, społecznych i gospodarczych, których jego bohaterowie są aktywnymi uczestnikami. To podejście badawcze znajduje pełne odzwierciedlenie w książce poświęconej działalności naukowej J. G. Blocha. W istocie bowiem jest to praca nie tyle o Blochu, którego postać stanowi punkt wyjścia do analizy sytuacji gospodarczej Królestwa Polskiego, wpływu na nią polityki władz carskich i co szczególnie istotne relacji, w której typ władzy jest główną zmienną wyjaśniającą niepowodzenia lub sukcesy różnych systemów gospodarczych.

Nie ulega wątpliwości, że postać Bloch w pełni zasługuje na zainteresowanie badaczy. Musi zaskakiwać to, że praktycznie w czasach II Rzeczypospolitej i PRL, poza opracowaniem Ryszarda Kołodziejczyka (*Jan Bloch (1836–1902). Szkic do portretu «króla polskich kolei»*, Warszawa 1983) nie był on przedmiotem badań naukowych. Jeżeli już to uchodził za przysłowiowy „czarny charakter”. Jego postać była bowiem w literaturze pięknej archetypem żydowskiego kapitalisty – oszusta i malwersanta. Stał się on bohaterem m.in. książki Józefa Ignacego Kraszewskiego „Roboty i prace” (1875), w której pierwowzorem głównego bohatera cynicznego aferzysty Juliusza Płockiego, był właśnie Bloch. Z kolei w 1901 r. ukazała się (pod pseudonimem Jana Mieroszewicza) książka Wacława Gąsiorowskiego „Zginęła głupota” (wcześniej publikowana w odcinkach na łamach antysemitycznego pisma „Rola”). W czasach PRL zaś ukazała się w 1963 r. książka Bronisławy Garncarskiej „Fortuna kołem się toczy”, eksponująca głównie wyzyskiwanie przez Blocha pracujących w jego zakładach robotników.

Zmiana nastąpiła dopiero pod koniec XX w. i związana jest z powołaniem w 1997 r. Towarzystwo Jana Gottlieba Blocha. Inicjatorami jego utworzenia byli wybitny historyk, publicysta i działacz społeczny Aleksander Bocheński, holenderski historyk, profesor Uniwersytetu w Bradford Peter van den Dungen oraz Andrzej Werner - długoletni pracownik służby zagranicznej. Celem Towarzystwa jest popularyzacja dorobku Blocha oraz propagowanie wartości, którym poświęcił swoje życie i działalność. Patrząc z perspektyw prawie ćwierci wieku na dorobek Towarzystwa można uznać, że postawione cele zostały w znacznym stopniu zrealizowane. Odzwierciedleniem jest całkiem spora już lista publikacji, które ukazały się w ostatnich latach i są w całości albo części poświęcone Blochowi, by wymienić tylko pracę Andrzeja Żora, Ewy Małkowskiej, Włodzimierza Pessela, Grzegorza Bąbiaka. Dr Pieczewski nie miał niestety możliwości skorzystania z najnowszego, wysoko ocenionego, obszernego bo 600 stronicowego opracowania Ewy Leśniewska *Jan Gottlieb Bloch (1836–1902) i dzieje rodu* (Wydawnictwo Ruthenus – Rafał Barski, Krosno 2020).

Mimo tych badań wiele kwestii związanych z życiorysem Blocha pozostaje owiana mgłą tajemnicy. Nie wiemy np. kiedy się urodził, w dostępnej literaturze spotkać można datę 30 lipca 1836 r., ale również 24 czerwca 1836 r. Nie wiemy również ile razy dokonał konwersji zmieniając wyznanie i czy prawdą jest jego przejście na katolicyzm. Wreszcie nie wyjaśniona pozostaje sprawa genezy majątku Blocha. Raczej mitem jest bowiem supozycja amerykańskiego pacyfisty Edwina Meada o wygraniu przez niego dziesięciu tysięcy dolarów na loterii.

W tym kontekście jest dość oczywiste, że dr Pieczewski musiał w działalności Blocha znaleźć swoistą niszę, która nie była wcześniej przedmiotem refleksji naukowej. Taką kwestią był dorobek Blocha na polu badań ekonomicznych. Wypełnienie tej luki stało się też podstawowym celem monografii. W tym przypadku zadaniem Habilitanta było przede wszystkim ustalenie inspiracji naukowych Blocha, prześledzenie jego warsztatu naukowego, stosowanych metod badawczych, realizacji procesu badawczego, sposobu formułowania wniosków itd. Gdyby jednak praca ograniczała się tylko do tych kwestii to mogłaby ona pewnie znaleźć zainteresowanie głównie w kręgu badaczy zajmujących się historią gospodarczą XIX w. i dziejami myśli ekonomicznej. Pieczewski nie ograniczył się jednak tylko do tych kwestii. Podjął się bowiem również skonfrontowania ustaleń Blocha, zwłaszcza dotyczących wpływu systemu politycznego samodzielnego państwa na rozwój gospodarczy Rosji i Królestwa Polskiego, z wynikami współczesnych badań ekonomistów i historyków gospodarczych dotyczących tych kwestii. To oryginalne i płodne intelektualnie podejście włączyło badania Pieczewskiego w światową dyskusję dotyczącą wpływu w długim okresie systemów politycznych i poziomu demokracji na rozwój gospodarczy. Autor pracy uznał to za drugi podstawowy cel swojej monografii.

Sukces przedsięwzięcia zależał w znacznej mierze od podstawy źródłowej pracy. Habilitant zrezygnował, co w tym przypadku zrozumiałe, ze standardowych w badaniach historycznych, kwerend archiwalnych, koncentrując się na studiach literaturowych. Realizacja celu badawczego wymagała bowiem erudycyjnej znajomości prac naukowych, polskich i obcojęzycznych. Zakres problemowy, który Autor musiał objąć studiami był bardzo szeroki, poczynając od dzieł Blocha, przez prace poświęcone jego aktywności, opracowania dotyczące sytuacji gospodarczej, politycznej i społecznej Królestwa Polskiego w XIX w., wreszcie po liczne opracowania omawiające związek między systemami politycznymi i rozwojem gospodarczym. W sumie bibliografia liczy prawie 350 pozycji i można uznać, że jest ona kompletna.

Praca składa się z 6 rozdziałów. Konstrukcja pracy jest poprawna, koherentna i zawiera wszystkie najważniejsze aspekty analizowanego problemu. Autor zastosował układ problemowy. Klarownie wyartykułowany został główny problem badawczy i hipoteza badawcza. Wykorzystane metody badawcze są typowe dla badań z zakresu historii gospodarczej. Autor stosuje metodę indukcyjną przechodząc od szczegółu do ogółu. W szerokim zakresie uwzględnia także kontekst społeczny i polityczny badanych kwestii. Zgodnie z zaleceniami szkoły Annales starał się uchwycić analizowane zjawiska w ich długim trwaniu. W przypadku analiz z zakresu historii myśli ekonomicznej wykorzystał

zarówno podejście relatywistyczne, uwzględniające rolę czynników zewnętrznych (warunki społeczno-gospodarcze i polityczne otaczające badacza), jak i czynników wewnętrznych (prądy intelektualne, dynamika teorii ekonomicznych itd.).

Główna hipoteza pracy sformułowana na stronie 13 głosi, że przyczyna zapóźnienia cywilizacyjnego i problemów ekonomicznych i społecznych Królestwa Polskiego, będącego częścią Imperium Rosyjskiego tkwi głównie w zakorzenionym w tradycji politycznej i społecznej skrajnie autorytarnym systemie władzy hegemonia. W tym kontekście Autor sformułował 6 pytań badawczych, na których odpowiedź pozwalała zweryfikować postawioną hipotezę:

1. Jakie jest stanowisko Blocha na temat stosunku władzy samodzierżawnej Rosji do kluczowych, z punktu widzenia przechodzenia z ustroju feudalnego do kapitalistycznego, zmian ekonomiczno-społecznych ?

2. Jak ustalenia i wnioski Blocha dotyczące wpływu samodzierżawia na rozwój gospodarczy Imperium Rosyjskiego mają się do wyników badań współczesnych ekonomistów i historyków gospodarczych ?

3. Jaki był wpływ samodzierżawia na funkcjonowanie organów władzy Królestwa Polskiego w świetle współczesnych badań ?

4. Jakie było znaczenie decyzji władz rosyjskich dla rozwoju ekonomicznego i społecznego wsi Królestwa Polskiego według Blocha i współczesnych badaczy ?

5. Jakie było oddziaływanie władz rosyjskich na industrializację Królestwa Polskiego z perspektywy Blocha i współczesnych badaczy ?

6. Jakie było znaczenie polityki carskiej dla rozwoju sieci kolei żelaznych na terenie Królestwa Polskiego ? Współczesne opinie a punkt widzenia Blocha.

Pierwszy rozdział składa się z dwóch części. W pierwszej przedstawiona została sylwetka Blocha. Jest to oczywiście niezbędne, choć trudno spodziewać się by w tej części znalazły się jakieś nowe ustalenia faktograficzne. W drugiej części przedstawione zostały inspiracje naukowe Blocha. Zwłaszcza pobyt w Berlinie i zetknięcie się „Niemiecką szkołą historyczną” odegrało fundamentalny wpływ na jego poglądy ekonomiczne i warsztat badawczy. Ciekawym wątkiem tej analizy jest kwestia roli badań statystycznych w analizach ekonomicznych. Warto zatem podkreślić, co uwypukla dr Pieczewski, rolę Blocha w odtworzeniu systemu statystycznego w Królestwie. Trzeba bowiem pamiętać, że po zniesieniu autonomii w 1867 r. aż do 1889 r. nie istniały w zaborze rosyjskim żadne instytucje zbierające dane statystyczne. Dopiero w 1889 r. powołano Warszawski Komitet Statystyczny, który zaczął zbierać informację dla ostatniego dziesięciolecia XIX w.

Problematyczna była jednak ich wiarygodność i to nie tylko ze względu na błędy wynikające z wadliwych kwestionariuszy i braku kompetencji ankieterów (którymi często byli funkcjonariusze policji), ale również z nagminnego podawania przez ankietowanych nieprawdziwych informacji. Wynikało to z obawy, że przekazane dane mogą spowodować np. podniesienie podatków. Odrębny problem na, który zwracał uwagę Witold Kula, że „wiarygodność materiału statystycznego jest proporcjonalna do demokratyzacji życia w kraju”. W tym kontekście inicjatywa Blocha powołania w 1879 r. utrzymywanego z własnych środków Biura Statystycznego nabiera szczególnego znaczenia. Kwestie związane z pozyskaniem i wykorzystaniem danych statystycznych są o tyle istotne, że był to fundamentalny element metody badawczej Blocha, którą Pieczewski definiuje jako sekwencję: historia, ilościowa analiza danych empirycznych wykorzystująca dane statystyczne, teoria (a raczej jej minimum) i określenie co powinno być zrobione.

Drugi rozdział stanowi wnikliwą analizę poglądów Blocha na temat wpływu samodzielnia na procesy gospodarcze w Imperium Rosyjskim i ziemiach polskich znajdujących się pod kontrolą rosyjską. Pieczewski podkreśla, że Bloch dostrzegł, że istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego w długim okresie ma nie tylko bieżąca polityka władz, ale przede wszystkim charakter systemu politycznego. Zaskakująco nowoczesne są pytania, które Bloch stawiał by zdiagnozować oddziaływanie czynnika politycznego na gospodarkę. Interesuje go bowiem kto podejmuje decyzję w państwie, czy istnieje społeczna partycypacja w procesie rządzenia i społeczna kontrola nad władzą, czy rządzący ponoszą odpowiedzialność za swoje decyzje itd.

Rozdział III, kluczowy stanowi konfrontację poglądów Blocha z współczesnymi ujęciami ekonomistów i historyków gospodarczych. W pierwszej jego części Pieczewski dokonał próby umiejscowienia teoretycznych ujęć Blocha na tle współczesnych badań i oceny ich aktualności i uniwersalności. W drugiej zaś części zestawiał wnioski Blocha z ujęciami historyków gospodarczych zajmujących się sytuacją gospodarczą Imperium Rosyjskiego.

Rozdział IV eksploruje kwestię wpływu dominacji rosyjskiej na funkcjonowanie ustroju politycznego Królestwa Polskiego. Trudność tego przedsięwzięcia wynikała z faktu, że w XIX w. status ziem polskich ulegał zmianie. Od okresu względnej autonomii pod rządami oktrojowanej przez Aleksandra I konstytucji, przez czas represji po powstaniu listopadowym, późniejszą względną odwilż, aż po inkorporację Królestwa po powstaniu styczniowym.

Dwa ostatnie rozdziały piąty i szósty odnoszą się do ujęcia przez Blocha wpływu samodzielnia na kluczowe działy gospodarki Królestwa – rolnictwa, przemysłu i

kolejnictwa. Szczególnie istotne zmiany nastąpiły w rolnictwie. Uwłaszczenie i likwidacja tzw. własności podzielonej oznaczało spóźnione odejście od systemu feudalnego i społeczeństwa stanowego oraz przejście do systemu kapitalistycznego. W tym przypadku również dr Pieczewski skonfrontował ustalenia Blocha z współczesnymi badaniami nad sytuacją rolnictwa w zaborze rosyjskim. W przypadku przemysłu i rozwoju kolei zwracał uwagę na silną koncentrację inwestycji, w kilku okręgach przemysłowych. Prowadziło to, jak twierdzą historycy gospodarczy, do powstawania dualnych bądź wyspowych struktur gospodarczych. Nowoczesne ośrodki przemysłowe współlistniały z obszarami zdominowanymi przez tradycyjne rolnictwo. W tym kontekście szczególnie ważny był rozwój linii kolejowych, których budowa miała istotny wpływ na lokalizację zakładów przemysłowych i rozwój miast. W tej ostatni kwestii uwagi Blocha mają szczególną wagę. Był bowiem powszechnie uważany za „króla kolei żelaznych” i jak nikt inny znał uwarunkowania ich budowy w Imperium Rosyjskim.

Wnioski dr Pieczewskiego z przeprowadzonej analizy są jednoznaczne. Uznał on, że postawiona we Wstępie pracy hipoteza, że Bloch prawidłowo zidentyfikował negatywny wpływ rosyjskiego samodzierżawia na rozwój cywilizacyjny Królestwa polskiego została zweryfikowana pozytywnie (s. 273-274). Podzielam tą opinię. Analiza Habilitanta w pełni uzasadnia sformułowanie takiej tezy. Trzeba przy tym podkreślić, że dr Pieczewski, mimo niewątpliwie pozytywnego stosunku do swojego bohatera, nie jest wobec jego prac bezkrytyczny. Zgodnie z zasadą *sine ira et studio* wskazuje na uproszenia w jego analizach, brak uwzględnienia w badaniach wielu ważnych kwestii ekonomicznych, pominięcie ewolucji statusu prawnego ziem polskich w XIX w. itd.

Jak każde wartościowe i oryginalne badania ustalenia dra Pieczewskiego skłaniają do dyskusji i otwierają nowe pola badawcze. W tym kontekście chciałem sformułować kilka uwag uzupełniających. Przede wszystkim wydaje mi się, że badania dra Pieczewskiego zyskałyby gdyby jednak zdecydował się na analizę kontekstową poglądów Blocha. Zgodnie z zaleceniem Stiglera nie uwzględnił on współczesnego dla Blocha stanu wiedzy i nie porównywał jego podejścia z XIX – wieczną myślą ekonomiczną (przyczyny wyjaśnia w Autoreferacie, nie czyni tego jednak w monografii). Pozwoliłoby to uwypuklić na ile badania Blocha były oryginalne i odróżniały się od ówczesnego mainstreamu. Druga kwestia to zrezygnowania z własnych ustaleń ilościowych. O ile jest to zrozumiałe biorąc pod uwagę ziemie polskie biorąc pod uwagę nowatorskie badania historyków gospodarczych skupionych na Uniwersytecie Warszawskim, którzy oszacowali poziomu PKB *per capita* dla ziem polskich, z podziałem na zabory w latach 1870–1914 oraz porównali go z wynikami

osiąganymi przez inne kraje, to w przypadku Rosji można by się odwołać do ustaleń współpracowników A. Maddisona. Co prawda samemu Maddisonowi tylko w niewielkim zakresie udało się uwzględnić wyniki gospodarcze Rosji w XIX w., to jednak kontynuatorzy jego badań o wiele szczegółowiej oszacowali poziom PKB Rosji dla II połowy XIX w. Myślę, że praca by zyskała gdyby dr Pieczewski przeprowadził swoje ustalenia licząc np. średnią geometryczną wzrostu PKB i PKB per capita dla Imperium rosyjskiego. Pozwoliłoby to choćby zweryfikować hipotezę, że Rosja w ostatnich latach rządów Romanowych przed I wojną światową rozwijała się względnie dynamicznie (patrz: Maddison Project Database, wersja 2018. Bolt, Jutta, Robert Inklaar, Herman de Jong i Jan Luiten van Zanden (2018), „Rebasing 'Maddison': new dochody compare and the shape of long-run economy development”, Maddison Project Working paper 10). Wreszcie ostatnia kwestia w nawiązaniu do ciekawych analiz Pieczewskiego dotyczących sytuacji rolnictwa. Pytanie, które się nasuwa, w kontekście przeprowadzenia uwłaszczenia przez władze carskie dopiero w 1864 r., czy istniały w Królestwie Polskim siły polityczne i społeczne, które byłyby w stanie przeforsować wcześniej korzystne dla włościan rozwiązania. Trzeba bowiem pamiętać, że również zniesienie poddaństwa dokonało się dopiero w 1807 r. za sprawą oktrojowanej przez Napoleona konstytucji Księstwa Warszawskiego.

Uwagi te nie umniejszają mojej wysokiej oceny opiniowanej monografii. Uważam ją za ważne dokonanie badawcze. Trzeba podkreślić, że jest to w polskiej historiografii i literaturze ekonomicznej pierwsza tak gruntowna analiza związku między uwarunkowaniami instytucjonalnymi a zmianami gospodarczymi ziem polskich w XIX w. Postać Blocha jest dla dra Pieczewskiego tylko pretekstem. Przyjęta przez niego perspektywa badawcza, odróżnia go od zazwyczaj stosowanych ujęć. Studia dotyczące dziejów gospodarczych zazwyczaj obarczone są bowiem dość typową dla wielu dyscyplin naukowych w obrębie obszarów nauk humanistycznych i społecznych słabością, którą kilka lat temu komentując zalecenia metodologiczne Floriana Znanieckiego Jerzy Szacki określił jako poruszanie się „między Charybdą pozbawionego empirycznych podstaw teoretyzowania a Scyllą bezmyślnego gromadzenia informacji”. Odzwierciedleniem tej sytuacji jest wiele prac historycznych, które zbyt często koncentrują się na sferze faktograficznej, zmierzając do spełnienia Rankowskiego zalecenia zawartego w formule „wie es eigentlich gewesen ist”, przy zaniechaniu jednak refleksji teoretycznej. Z kolei prace ekonomistów czy socjologów zazwyczaj formułują generalizujące sądy w oparciu o bardzo nikłe przesłanki źródłowe. W tym kontekście należy podkreślić, że praca dr. Pieczewskiego stanowi rzadki wyjątek. Z jednej strony jest ona bowiem gruntownie osadzona w teorii ekonomii, zwłaszcza zaś w różnych nurtach ekonomii

instytucjonalnej, z drugiej zaś jest ona oparta o szerokie badania literaturowe i wykorzystuje duży zasób wiedzy faktograficznej. Pozwoliło to Autorowi spojrzeć na analizowane kwestie z różnych perspektyw badawczych: ekonomii, historii gospodarczej, socjologii czy politologii. Trzeba także podkreślić język pracy. O sprawach trudnych autor pisze w sposób prosty i klarowny. Książkę czyta się z dużą przyjemnością. W rezultacie powstała praca interdyscyplinarna wykraczająca poza wąskie ramy tylko jednej dyscypliny, ciekawie napisana i wnosząca do naszego stanu wiedzy nowe ustalenie. Uważam to za duże osiągnięcie Autora.

3. Opinia o pozostałym dorobku naukowo-badawczym

Trzeba podkreślić, że A. Pieczewski w swojej działalności naukowej nie jest autorem jednego tematu. Badał bowiem nie tylko zróżnicowaną problematykę, ale także w różnych okresach historycznych. Szczególnie cenne są jego studia dotyczące wpływu kultury, a zwłaszcza religii na procesy ekonomiczne. Łódzki ośrodek naukowy z sukcesem specjalizuje się w tej problematyce, a Habilitant jest ważnym członkiem tego zespołu. Był autorem, współautorem i współredaktorem tomów dotyczących m.in. roli Kościołów w życiu gospodarczym ziem polskich czy roli Żydów w polskiej gospodarce.

W środowisku historyków gospodarczych duże uznanie uzyskała inicjatywa ośrodka łódzkiego dokonania bilansu badań polskiej historii gospodarczej na tle europejskich i światowych badań w tej dziedzinie. Dr Pieczewski był nie tylko autorem ciekawego tekstu poświęconego publicystyce naukowej amerykańskiego Stowarzyszenia Historii Gospodarczej, ale również współredaktorem tomu będącego pokłosiem zainicjowanej przez łódzkich badaczy dyskusji.

Kolejne pole badawcze, w którym dr Pieczewski zaznaczył swoją obecność to badania nad różnymi aspektami integracji europejskiej. W tym przypadku jego prace związane były z studiami nad tematem pracy doktorskiej. Nowym wątkiem były badania nad wpływem sfery polityki na rozwój gospodarczy. Efektem było opracowanie współredagowane z dr Marcinem Kalinowskim *Polityczna kreacja ładu ekonomicznego. Teoria i praktyka*, (red. M. Kalinowski, A. Pieczewski 2013).

Ważny nurt badawczy stanowią także analizy Habilitanta dotyczące instytucjonalnych aspektów polskiej transformacji końca lat 40. i lat 90. XX w. W tym nurcie publikował głównie z prof. Januszem Skodlarskim.

Trzeba podkreślić, że większość z publikowanych artykułów dra Pieczewskiego ukazała się na łamach renomowanych periodyków. Znamionuje je wysoki poziom merytoryczny. Cechą tych tekstów jest łącznie szerokich badań źródłowych i literaturowych z refleksją teoretyczną. To pewnie powoduje, że artykuły te zazwyczaj spotykały się ze sporym zainteresowaniem, co znajdowało wyraz w odwoływaniu się do nich przez innych badaczy w swoich pracach.

Zdając sobie sprawę z tego, jak niedoskonałym i zawodnym narzędziem pozostają ciągle wskaźniki parametryczne, zwłaszcza w przypadku nauk humanistycznych i społecznych (specyfika tematyki, pomijanie monografii itd.), z kronikarskiego obowiązku odnotowuje, że według raportu Google Scholar łączna liczba indeksowanych publikacji wynosi 31, liczba cytowań 42 (bez autocytowań). W przypadku bazy Web of Science Core Collection i Scopus indeks Hirscha wynosi 1.

W ramach pracy w Katedrze Habilitant zaangażowany był w organizację 4 konferencji naukowych, pełniąc w nich funkcje sekretarza. Na podkreślenie zasługuje także aktywność badawcza dra Pieczewskiego wyrażająca się uczestnictwem z referatami w konferencjach naukowych, w tym międzynarodowych. W sumie po doktoracie uczestniczył w 26 konferencjach, w tym w 11 międzynarodowych. Brał udział m.in. w spotkaniach uczonych w Pradze, Nowym Jorku, Toronto, Waszyngtonie, Londynie i Burgas. Ponieważ kilkakrotnie uczestniczyłem w konferencjach, na których referaty prezentował Habilitant to mogę stwierdzić, że jego wystąpienia zazwyczaj spotykały się z dużym zainteresowaniem i wywoływały ożywione dyskusje.

4. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego i organizacyjnego

Dr Pieczewski prowadzi obecnie na macierzystej uczelni zajęcia w języku polskim i angielskim z Historii gospodarczej, Historia myśli ekonomicznej, Instytucji gospodarki rynkowej, Institutional Economics. Theoretical and Practical Approach. Lista tych przedmiotów jest oczywiście dłuższa gdyby uwzględnić także przedmioty prowadzone wcześniej. Wykładał bowiem m.in. Współczesne nurty ekonomii, Teorie ekonomii, Historie społeczną Europy, Międzynarodowe stosunki polityczne, Zachowania w organizacjach. Niestety nic nie mogę powiedzieć o sposobie prowadzenia tych zajęć, ale biorąc pod uwagę, że wystąpienia konferencyjne dra Pieczewskiego zawsze były zajmujące i przemyślane to mogę domniemywać, że prowadzone zajęcia są ciekawe dla studentów. Ważnym kierunkiem działalności dydaktycznej dra Pieczewskiego jest prowadzenie seminariów magisterskich i

licencjackich. Od 2008 r. wypromował 27 magistrów, był także autorem 85 recenzji magisterskich i licencjackich w języku polskim i angielskim.

Działalność organizatorska, oprócz oczywiście funkcji pełnionych na uczelni, znalazła także wyraz w pracach Polskiego Towarzystwa Historyków Gospodarczych, którego był jednym z członków założycieli. W PTHG pełnił również funkcje członka sądu koleżeńskiego. Jest również członkiem Economic History Society (EHS) i Economic History Association (EHA).

W ramach pracy w Katedrze odpowiadał za przygotowanie nowego programu studiów, był także członkiem Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego oraz przedstawicielem Uczelni w negocjacjach UŁ z Business School of National of Mongolia dotyczących studiów studentów z Mongolii na UŁ itd.

Działalność popularyzatorska związana była z uczestnictwem w kraju i zagranicą w różnych przedsięwzięciach popularyzujących wiedzę ekonomiczną.

5. Konkluzja

Dorobek naukowy dr. Andrzeja Pieczewskiego, na który składa monografia *Samodzierżawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha* i 30 innych opracowań opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora oraz aktywność na innych polach wskazanych przez Ustawę pozwala mi z pełnym przekonaniem sformułować wniosek, że spełnia on kryteria niezbędne do uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Wrocław, 20 marca 2021 r.

